

УДК 351.741.

І.В. Бойко

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ НОРМАТИВІВ НАВАНТАЖЕННЯ ТА ШТАТНОЇ ЧИСЕЛЬНОСТІ ДІЛЬНИЧНИХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ

У статті розкрито особливості визначення нормативів навантаження та штатної чисельності дільничних офіцерів поліції Національної поліції України. В основу методики моделі наукової розробки покладено один з прийомів науки управління для визначення нормативів навантаження та штатної чисельності працівників державних організацій та установ. Суть її полягає в тому, що шуканий показник вводиться з відношенням сумарних витрат робочого часу на виконання функціональних обов'язків до корисного фонду робочого часу одного працівника за один і той же плановий період, а сумарні витрати робочого часу являють собою суму здобутків установлених норм часу з виконання видів робіт та частоти їх повторюваності протягом року.

Ключові слова: нормативи навантаження, штатна чисельність, дільничні офіцери поліції, робочий час, методика.

В статье раскрыты особенности определения нормативов нагрузки и штатной численности участковых офицеров полиции Национальной полиции Украины. В основу методики модели научной разработки положен один из приемов науки управления для определения нормативов нагрузки и штатной численности работников государственных организаций и учреждений. Суть ее заключается в том, что искомый показатель вводится с учетом соотношения суммарных расходов рабочего времени на выполнение функциональных обязанностей к полезному фонду рабочего времени одного работника за один и тот же плановый период, а суммарные расходы рабочего времени представляют собой сумму достижений установленных норм времени по выполнению видов работ и частоты их повторяемости в течение года.

Ключевые слова: нормативы нагрузки, штатная численность, участковые офицеры полиции, рабочее время, методика.

The features of determination of norms of loading and regular quantity of district officers of police of the National police of Ukraine are exposed in the article. In basis of method of model of scientific development one of receptions of management science is fixed for determination of norms of loading and regular quantity of workers of state organizations and establishments. Essence of it consists in that the sought after index is entered with the relation of total charges of working hours on implementation of functional duties in the mercenary fund of working hours of one worker for the same planned period, and the total charges of working hours show by itself the sum of achievements of the set norms of time from implementation of types of works and frequency of their repetition during a year.

Keywords: norms of loading, regular quantity, district officers of police, working hours, method.

Підписання та ратифікація нашою державою і Європейським Союзом "Угоди про асоціацію між Україною, однієї сторони, та Європейським Союзом,

Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони” [1] дає змогу перейти від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції, а також посилювати співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод [2]. Отже, європейська інтеграція є стратегічним напрямом нашої держави, яка зобов’язує Україну забезпечити ефективне функціонування інститутів, що гарантуватимуть утвердження верховенства права та укріплення інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних і судових органів зокрема. А це в свою чергу вимагає від України здійснення програми широкомасштабної адміністративної реформи, яка обумовлює як проведення реформування органів внутрішніх справ України в цілому, так і дільничних офіцерів поліції зокрема.

На сьогодні в державі здійснюється реформування органів внутрішніх справ України. Так, наприклад, розпорядженням Кабінету Міністрів України “Питання реформування органів внутрішніх справ України” від 22 жовтня 2014 р. № 1118-р схвалено Стратегію розвитку органів внутрішніх справ України та Концепцію першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ [3]. Відповідно до схвалених документів та Закону України “Про Національну поліцію” від 2 липня 2015 р. № 580-VIII до структури Національної поліції України входять дільничні офіцери поліції, які у свою чергу є підрозділом поліції превенції, до якої входять поліції ювінарної превенції та патрульна служба поліції [4]. Завданням підрозділів поліції превенції є діяльність, яка безпосередньо спрямована на забезпечення публічної безпеки і порядку в громадських місцях, а також забезпечення прав і свобод людини, її безпеки та захист від протиправних посягань, надання у межах своїх повноважень правової, соціальної допомоги та інших послуг населенню.

Саме дільничні офіцери поліції (далі – дільничні) можуть стати прототипом для формування нового взірця працівника поліції. Дільничним офіцерам належить відіграти ключову роль у поверненні довіри населення до органів внутрішніх справ та Національної поліції України, а також встановленні партнерської моделі взаємовідносин суспільства і поліції, оскільки саме вони найбільше наближені до людей.

Водночас в період адміністративного реформування кожна сфера державного управління гостро потребує науково обґрунтованого і, звідси, максимально ефективного управління. Важливою ланкою, що вносить істотний вклад в забезпечення громадського порядку і безпеки, є підрозділи дільничних поліції превенції. Отже, відбудеться перехід до європейських стандартів української поліції за змістом, за формою і за значенням. У цьому році в структурі Національної поліції буде організовано проведення переатестації та атестація нових дільничних офіцерів.

Таким чином, в умовах кардинальних перетворень, що мають місце в нашій державі, перед органами Національної поліції України постає завдання зміни пріоритетів у напрямі демократизації взаємовідносин з людиною і громадянином, беззаперечного дотримання прав людини і основоположних свобод, надання допомоги населенню як з правових, так і з соціальних питань. Отож, зміна пріоритетів безпосередньо стосується діяльності дільничних, оскільки важливість їх функціонування зумовлено саме тим, що вони, зокрема:

- безпосередньо й реально впливають на стан забезпечення публічної безпеки і порядку на території, що ними обслуговується. Проводять загальну та індивідуальну профілактику серед жителів адміністративної дільниці;
- є представниками органів Національної поліції на території адміністративної дільниці, а в сільській місцевості – держави в цілому. Щодня спілкуються з меш-

канцями, і власне формують громадську думку про роботу як органів внутрішніх справ України в цілому, так і Національної поліції зокрема, а також про стан правопорядку у державі;

– взаємодіють з працівниками різних служб і підрозділів органів Національної поліції України та правоохоронними органами держави, іншими виконавчими органами і органами місцевого самоврядування, громадськими формуваннями з охорони правопорядку і державного кордону щодо виявлення, попередження, припинення правопорушень та протидії злочинам, а також їх розкритті, розшуку злочинців та безвісти зниклих осіб на закріпленій за ними адміністративній території дільниці.

Таким чином, актуальність цієї статті зумовлена прагненням України увійти до єдиного європейського простору, що вимагає суттєвих змін у багатьох сферах життєдіяльності країни, що зобов'язує нашу державу забезпечити ефективне функціонування інститутів, які гарантуватимуть верховенство права та проведення реформування органів внутрішніх справ України. Інакше кажучи, чинниками соціального та правового характеру, а це, *по-перше* – підвищення рівня безпеки об'єктів відповідних адміністративно-правових відносин при вирішенні проблем адаптації до нових умов організаційної структури органів Національної поліції та підрозділів дільничних офіцерів. Таким чином, соціальна значущість теоретико-методологічної розробленості досліджуваного питання щодо визначення нормативів навантаження та штатної чисельності дільничних офіцерів поліції на сьогодні є украй необхідним та перспективним напрямом організації управління органів Національної поліції, і *по-друге*, – нагальної потреби в удосконаленні чинного законодавства щодо закріплення належних перетворень, нових завдань, функцій відповідними правовими нормами у сфері організації діяльності дільничних офіцерів.

І саме тому визначення нормативів навантаження та штатної чисельності дільничних офіцерів поліції органів Національної поліції буде сприяти підвищенню ефективності їх діяльності, а це, у свою чергу, покращить стан забезпечення публічної безпеки і порядку, профілактику правопорушення та протидію злочинності на конкретній території адміністративній дільниці, і в цілому в державі.

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження організації функціонування органів виконавчої влади й, зокрема органів внутрішніх справ та поліції, а також діяльності дільничних (інспекторів міліції) офіцерів поліції було предметом досліджень багатьох наукових праць українських та зарубіжних учених, зокрема: В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, Д.М. Бахрара, Ю.П. Битяка, І.Л. Бородіна, А.С. Васильєва, В.К. Гіжевського, В.Н. Гаращука, С.Т. Гончарука, І.П. Голосніченка, Є.В. Додіна, М.М. Дорогих, М.І. Єропкина, В.В. Зулі, Р.А. Калюжного, С.В. Ківалова, О.П. Ключниченка, Л.В. Ковалюк, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, Я.Ю. Кондратьєва, О.П. Коренева, Б.М. Лазарева, О.Є. Луньова, А.О. Нечитайленка, О.І. Остапенка, В.І. Олефіра, Р.С. Павловського, І.П. Пахомова, В.П. Петкова, Л.Л. Попова, П.М. Рабиновича, Ю.І. Римаренка, О.П. Рябченко, В.М. Самсонова, О.І. Семчика, А.О. Селіванова, А.В. Серьогіна, О.Ф. Скакуна, Ю.О. Тихомирова, М.М. Тищенко, В.В. Цветкова, І.М. Шопіна, Ю.С. Шемшученка, В.К. Шкарупи, О.Н. Ярмиша та інших.

Прикладні аспекти організації діяльності дільничних (інспекторів міліції) офіцерів поліції були предметом аналізу в працях таких науковців, як: К.К. Афанасьєва, А.В. Бережної, А.П. Головіна, А.В. Запорожцева, В.М. Зіничка, О.В. Ковальова, О.В. Кізнера, В.Л. Пасічника, М.О. Ткачука, В.І. Ткаченка та інших авторів,

які зробили свій внесок щодо організаційно-правових аспектів діяльності дільничних. Деякі вчені, зокрема О.В. Кизнер, В.Л. Пасічник та інші, досліджували проблему нормативів навантаження та штатної чисельності дільничних фрагментарно та недостатньо.

Слід зазначити, що за даними МВС України, штатна чисельність дільничних на 01.01.2015 складала 11 тис. 874 працівники, фактична чисельність – 10 тис. 613, некомплект – 1261 (10,6%). Хоча у 2005 році штатна чисельність дільничних складала більше 15 тис. працівників. Водночас відповідно до ч. 3 п. 3 Указу Президента України від 19.07.2005 № 1119/2005 МВС України було передбачено забезпечити збільшення в межах штатної чисельності органів внутрішніх справ кількості дільничних інспекторів та відповідно зменшення розміру дільниць, що ними обслуговуються [5].

Отже, упродовж останніх років ми бачимо лише скорочення штатної чисельності дільничних, нині існує некомплект дільничних інспекторів 1261 (10,6%), тобто на тих дільничних, хто працює і виконує свої функціональні обов'язки на закріпленій території адміністративної дільниці, підвищується навантаження, але оплата заробітної плати залишається на тому ж рівні (станом на 01.10.2014 розмір грошового забезпечення складав 2 тис. 160 грн у перший рік служби) [6] та ще й не індексується з урахуванням зростання базового індексу споживчих цін, яке за січень цього року в Україні становило 2,6 % та п'ятий місяць поспіль тривало високими темпами в межах 2,3–2,8%. [7]. Як наслідок, базова інфляція у річному вимірі на сьогодні в нашій державі досягла 26,1 %, перевищивши рекордне значення початку 2009 року (23,6 %), а грошове забезпечення дільничних не індексувалося, реальна оплата праці дільничного у порівнянні з 2013 роком знизилась майже втричі.

Крім того, у Національній поліції не повинно бути великої різниці при оплаті праці поліцейським за умови виконання ними подібних завдань та однакових витрат фізичної і розумової енергії. На сьогодні поліцейський патрульної поліції в середньому отримує 8–10 тис. грн. Тому вважаємо, що дільничний офіцер поліції має отримувати не менше грошове забезпечення.

Слід зазначити, що упродовж 2014 року дільничні (інспектори міліції) здійснювали контроль за 203,4 тис. осіб, що перебували на профілактичних обліках органів внутрішніх справ, у тому числі – 105,2 тис. раніше засуджених осіб, серед яких: 14,7 тис. тих, які перебувають під адміністративним наглядом; 34,4 тис. осіб, які формально підпадають під встановлення адміністративного нагляду; 56,1 тис. засуджених за злочини середньої, невеликої тяжкості. 80 тис. засуджено за вчинення злочинів, виконання вироку щодо яких не пов'язано із позбавленням волі. Крім того, на профілактичному обліку дільничних знаходилось 5,9 тис. психічно хворих, які становлять суспільну небезпеку, та 77,3 тис. осіб, які вчинили насильство в сім'ї. Водночас особам, які вчиняють насильство в сім'ї, винесено понад 79 тис. офіційних попереджень, а за повторне вчинення насильства в сім'ї, ДІМ винесено 6,4 тис. захисних приписів.

У 2014 році дільничними особисто розкрито 61215 злочинів (28,3 % від їх загальної кількості), у середньому за рік одним дільничним розкрито 5 злочинів, за їх участю розкрито 165867 злочинів (76,6 % від їх загальної кількості). За ініціативою ДІМ встановлено адміністративний нагляд стосовно 10159 тис. раніше засуджених осіб до позбавлення волі, або 22,8 % осіб, які формально підпадають під адміністративний нагляд, а також продовжено цей нагляд стосовно 2251 тис. раніше засуджених осіб, або 15,3 % від загальної кількості осіб, які заходились під адміністративним наглядом.

Таким чином, сьогодні нормативи навантаження на одного дільничного офіцера поліції є значними. Втім, за даними соціологічного дослідження, яке було проведено у 2013 році фахівцями Інституту соціології Національної академії наук України щодо ставлення українців до дільничних інспекторів міліції, безпосередньо роботу дільничних позитивно оцінювали тільки 16 % українців [8]. Але, наприклад, у Великій Британії громадська думка про ефективність роботи поліції повина сягати не менше 81 % опитаних, які задоволені або дуже задоволені роботою поліції [9].

Слід зазначити, що у 1999 році авторським колективом науковців Державного науково-дослідного інституту Національної академії внутрішніх справ України у складі Пасічника В.Л. (керівник) та Бойка І.В. (відповідальний виконавець) було проведено наукове дослідження із визначення нормативів навантаження та штатної чисельності дільничних (інспекторів міліції) органів внутрішніх справ України [10, с. 2], у результаті якого було розроблено “Методику визначення нормативів навантаження та штатної чисельності дільничних інспекторів міліції МВС України”. В основу методики моделі наукової розробки покладено один з прийомів науки управління для визначення нормативів навантаження та штатної чисельності працівників державних організацій та установ. Суть її полягає в тому, що шуканий показник вводиться з відношенням сумарних витрат робочого часу на виконання функціональних обов’язків до корисливого фонду робочого часу одного працівника за один і той же плановий період, а сумарні витрати робочого часу є сумою здобутків установлених норм часу з виконання видів робіт та частота їх повторюваності протягом року. Корисний фонд робочого часу – це різниця робочого часу одного дільничного та часу невиходів його на службу (відпустки, хвороба тощо).

Перенавантаження певних видів робіт, їх питома вага, частота повторень протягом конкретного проміжку часу складала певну кількість надлишкових годин. У процесі розробки методики було встановлено, що річний обсяг витрат робочого часу, необхідний дільничному для виконання своїх безпосередніх обов’язків, складає 2383 години.

У розрахунку нормативів навантаження та штатної чисельності дільничних було використано побудову моделі: корисний річний фонд одного працівника дорівнює 1759 годин (307 робочих днів x 40 : 6 = 2047 годин; середня відпустка становить 34 робочих днів x 40 : 6 = 227 годин; хвороба – 3 відсотки = 61 година; всього невиходів на службу 288 годин).

Отже, корисний фонд робочого часу дільничного склав: 2047 – 288 = 1759 годин, а річний обсяг витрат робочого часу, необхідний для виконання функціональних обов’язків, покладених на дільничного, склав 2383 години.

Коефіцієнт перенавантаження на дільничного склав 1,35 % (2383 : 1759 = 1,35). У відповідності з наказом МВС України від 13.04.1999 № 299 “Про впорядкування навантаження щодо кількості населення на дільничного інспектора міліції”, встановлено навантаження на дільничного з розрахунку так, щоб один дільничний у сільській місцевості обслуговував не більше 3-х тис. жителів, а в містах і селищах міського типу – 4-х тис. жителів. До речі, зазначений наказ МВС нині Національній поліції необхідно відмінити та видати новий наказ, в якому закріпити норми навантаження на одного дільничного офіцера поліції.

Але щоб встановити більш рівномірні норми навантаження на одного дільничного, необхідно урахувати коефіцієнт перенавантаження – 1,35 %.

У 1999 році в Україні проживало 50105600 мешканців із них: міського населення 34017000 чол., сільського населення 16088200 чол.

Для того, щоб отримати кількість дільничних, які виконують свої функціональні обов'язки з перенавантаженням, потрібно кількість міського населення розділити на норму кількості населення, яке обслуговує один дільничний (34017000 : 4 000 – 8 тис. 504 чол.).

Щоб визначити реальну кількість дільничних інспекторів, які обслуговують міське населення, необхідно число 8 тис. 504 (дільничних) помножити на коефіцієнт перенавантаження – 1,35 % (8 тис. 504 x 1,35 = 11 тис. 480). Встановлюючи кількість міського населення, яке припадає на одного дільничного, необхідно населення, яке проживає в містах і селищах міського типу поділити на кількість необхідних дільничних (34017000 : 11480 = 2 тис. 963 чол.), а при округленні числа 2963, ця цифра дорівнює 3000 чол., тобто (усереднено) на одного дільничного припадає 3 тис. населення, яке проживає в містах і селищах міського типу.

Для того, щоб встановити кількість дільничних, які виконують свої функціональні обов'язки з перенавантаженням, варто сільське населення України поділити на норму кількості населення, яке обслуговує один ДІМ (16088200 : 3000 = 5 тис. 363 чол.).

Щоб визначити реальну кількість ДІМ, які забезпечують обслуговування сільського населення, необхідно їх кількість помножити на коефіцієнт перенавантаження (5363 x 1,35 = 7 тис. 240). З огляду на попередні дані, для встановлення кількості сільського населення, що обслуговує один дільничний потрібно загальну кількість сільського населення поділити на необхідну кількість дільничних (16088200 : 7240 = 2 тис. 222 чол.), а при округленні цієї цифри отримаємо (усереднене) число 2 тис. 200 чол. на одного дільничного.

Таким чином, науковцями було рекомендовано норматив навантаження **на одного дільничного у містах та селищах міського типу – 3 тис. жителів, та в сільській місцевості – 2 тис. 200 жителів** [10, с. 8].

Сьогодні нормативи навантаження на одного дільничного є чинними, оскільки передбачені в чинному Положенні про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України, яке затверджено наказом МВС від 11.11.2010 № 550 і визначається до розрахунків у містах – до 3 тис. чол., а в сільській місцевості – до 2,2 тис. чол., (підпункт 10.2 пункт 10 вказаного Положення) [11].

Враховуючи, що робота з розробки методики здійснювалась у 1999 році, коли кількість населення в Україні становила 50105,6 тис. мешканців із них: міського населення 34017,0 тис. чол., сільського населення 16088,2 тис. чол., можна розрахувати штатну чисельність дільничних на 2015 рік. Зокрема, з огляду на те, що кількість міського населення на 1 січня 2015 року становила 29673,1 тис., норматив навантаження на 1 дільничного складає 2,6 тис. осіб міського населення. Для сільського населення норматив навантаження розраховується аналогічно.

$13256,2 \text{ тис.} \times 2,2 \text{ тис.} : 16088,2 \text{ тис.} = 1,8 \text{ тис. чол.}$

Отже, штатна чисельність дільничних офіцерів поліції у містах та селищах міського типу України має складати **11,3 тис. чол., у селах 7,3 тис. чол.**

Таким чином, враховуючи соціально-політичну та криміногенну ситуацію, що нині склалася в державі, а також те, що на сьогодні підрозділи дільничних офіцерів поліції недоукомплектовані (за даними МВС України штатна чисельність дільничних органів внутрішніх справ України на 01.01.2015 складала 11 тис. 874 од., фактична чисельність становить – 10 тис. 613 од. Звідси відповідно до штатного розкладу некомплект дільничних інспекторів складає 1261 працівник, тобто 10,6 % від їх загальної кількості) та, беручи до уваги норми навантаження

на дільничних офіцерів поліції (про що зазначалося вище), вважаємо за необхідне значно збільшити штатну чисельність підрозділів дільничних офіцерів поліції (за нашими підрахунками – вона має складати майже **18,6 тис.чол.**).

Отже, чинне Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України, яке затверджено наказом МВС від 11.11.2010 № 550, необхідно відмінити, оскільки воно базується на нормах Закону України “Про міліцію”, який не є чинним у зв’язку з прийняттям Закону України “Про Національну поліцію” 2 липня 2015 р., та затвердити нове Положення про дільничних офіцерів поліції, в якому закріпити нормативи навантаження на одного дільничного офіцера поліції, що складе 2,6 тис. осіб міського населення, сільського населення – 1,8 тис. чол. відповідно.

Окрім того, серед комплексу першочергових заходів, яких необхідно вжити для підвищення ефективності діяльності дільничних офіцерів поліції та підняття їх соціального статусу, чи не найважливішим є створення спеціальної державної системи матеріального і морального захисту дільничних офіцерів (належне грошове забезпечення, створення гідних умов для їх роботи, забезпечення житлом і службовими приміщеннями, транспортними засобами, засобами зв’язку тощо). Водночас у 2015 році при опитуванні дільничних (84 % з 3143 опитаних) вважають, що на ефективність діяльності дільничних офіцерів поліції найбільш негативно впливає саме недостатність ресурсів. Отже, забезпечення дільничного офіцера поліції у повному обсязі матеріально-технічними ресурсами, засобами технічного контролю та фіксації протиправних дій громадян, транспортом та витратними матеріалами – це дієвий крок на шляху до реального забезпечення публічного порядку та безпеки і зменшення рівня злочинності в державі.

Підсумовуючи викладене вище, можна зробити висновок про те, що запропонована у статті методика моделі наукової розробки використовується для визначення нормативів навантаження та штатної чисельності дільничних будь-яким органом Національної поліції і при її використанні керівникам цих органів не потрібно спеціальної професійної підготовки. Чисельність дільничних офіцерів поліції може корегуватися з обов’язковим урахуванням: стану оперативної обстановки; особливостей територіально-демографічного розташування міста (району) та їх адміністративного поділу; індивідуально диференційованої площі залежно від кількості населених пунктів, віддаленості їх від міськрайоргану та між собою; наявності закріпленого за дільничним офіцером автотранспорту; думки населення та місцевих органів самоврядування.

Успішність реформування органів внутрішніх справ України в цілому, а також дільничних офіцерів поліції зокрема, залежить, на нашу думку, від двох основних чинників. *По-перше*, мають бути визначені нормативи навантаження та штатна чисельність дільничних органів Національної поліції для дослідження дефініції оцінювання діяльності дільничних офіцерів поліції. *По-друге*, це дає можливість розроблення методології системи оцінювання діяльності дільничних для класифікування та змісту критеріїв оцінки ефективності за напрямками діяльності дільничних, які мають базуватися, зокрема, на: кількісних та якісних показниках; оцінці громадської думки про ефективність роботи дільничних офіцерів поліції і про шляхи її удосконалення; максимально ефективному використанні коштів платників податків, витрачених на утримання дільничних, що в сукупності мають стати підґрунтям для отримання об’єктивної інформації щодо актуальності розвитку підрозділів дільничних офіцерів поліції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2014. – № 40. – Ст. 2021.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. – Ст. 2125.
3. Питання реформування органів внутрішніх справ України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 р. № 1118-р // Офіційний вісник України. – 2014. – № 96.
4. Про Національну поліцію : Закону України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.
5. Про заходи щодо забезпечення особистої безпеки громадян та протидії злочинності : Указ Президента України від 19 липня 2005 р. № 1119/2005 // Урядовий кур'єр. – 2005. – № 135.
6. Дільничним інспекторам підвищили зарплату / Перший український інформаційний 31 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.5.ua/suspilstvo/u-mvs-na-20protsent-pidvyshcheno-zarplatu>.
7. Данилишин Б. Як рятувати гривню і яким має бути курс / Б. Данилишин, академік НАН України // Радіо Свобода 17 червня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article>.
8. Соціологи: “дільничний – не просто посада, а необхідний суспільству інститут” / Засідання круглого столу Інститут соціології НАН України. – К., 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua>.
9. Осика І.М. Критерії оцінки ефективності діяльності поліції з точки зору населення 5 червня 2015 рік / І.М. Осика // Інформаційний бюлетень поліції Центрально-Західного графства Англії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://policereform.org/articles/kriteriyi_ocinki_efektivnosti_diyalnosti_policiyi_z_tochki_zoru_naselennya.
10. Пасічник В.Л. Методика визначення нормативів навантаження та штатної чисельності дільничних інспекторів міліції МВС України / В.Л. Пасічник, І.В. Бойко // Наукова справа Науково-дослідного інституту проблем боротьби зі злочинністю Національної академії внутрішніх справ України. – 1999. – № 42. – Т. 4. – С. 1–9.
11. Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі МВС України : наказ МВС України від 11 листопада 2010 р. № 550 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 95. – Ст. 3386.

Отримано 13.01.2016